

Orașe din România. O evaluare a stării

Conf. univ. dr. Dragoș Valentin Dincă
Facultatea de Administrație Publică,
Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București
dragos.dinca@dragosdinca.ro

Abstract. *„Orașul inteligent” își propune să devină o prezență anuală în peisajul conferințelor științifice, având drept obiectiv identificarea celor mai bune soluții pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu a așezărilor umane.*

Fiind prima ediție a conferinței, ne propunem prin această lucrare realizarea unei evaluări a stării prezente a orașelor din România, cu intenția de-a evalua și prezenta anual o astfel de analiză.

Analiza este axată pe direcțiile rangul localităților, sistemul de așezări, populație, activitate economică, mediu, pornind de la datele furnizate de statistica oficială (Institutul Național de Statistică, Oficiul Național al Registrului Comerțului etc.) și legislația în domeniu.

Cuvinte-cheie: rangul localităților, starea orașelor.

1. Tipologia așezărilor umane

Conceptul de așezare umană a fost convenit la Conferința Națiunilor Unite din 1976, de la Vancouver, din Canada. Așezările umane reprezintă toată gama posibilă de organizări stabile ale comunităților umane ancorate fizic în peisajul natural al uscatului, în cadrul sistemelor ecologice naturale. Așezarea umană poate fi sălașul vânătorului de munte, al pescarului din deltă, cătunul sau satul, până la orașe inclusiv megalopolisurile lumii superindustrializate. Toate acestea reprezintă așezări umane, denumite uzual localități.

Satul este prima formă de așezare umană, apărută odată cu agricultura, având **vatra de sat** și **moșia** sau **țarina**. El nu poate fi studiat separat de componenta teritorială, deoarece folosința agricolă a teritoriului moșiei și a funcției sale rezidențiale, ca vatră, reprezintă un singur fenomen social complex. Satul se integrează organic în mediul natural, fiind armonizat ecologic cu acesta, mai mult decât orașul. El primește și menține amprenta teritoriului și a naturii, față de oraș, care modifică mai radical peisajul. Gospodăria rurală constituie nucleul economic de bază al satului, având grădini, livezi, curți cu acareturi pentru animale și produse agricole. Construcțiile apar integrate naturii și peisajului pe care îl potențează. Cea mai mică grupare de case și gospodării formează un **crâng** situat lângă o sursă de apă, apoi urmează **cătunul**, cu 15-40 de case, și satul, care poate număra mii de locuitori. Satele pot fi adunate sau risipite, aglomerate sau înșiruite.

Orașul reprezintă o formă complexă de așezare umană, cu o populație numeroasă. Un oraș îndeplinește, de regulă, funcțiuni multiple, politice, administrative, comerciale, de servicii și culturale. Orașul concentrează, prelucrează și distribuie bunuri. Orașele s-au specializat, existând orașe concentrate – metropole, orașe de transformare (centre industriale), orașe de redistribuire a bunurilor materiale (centre comerciale, porturi, târguri) și/sau spirituale. Un oraș optim asigură una sau cel mult două funcții speciale de producție, transformare sau redistribuire, concentrarea excesivă a ramurilor fiind periculoasă. Orașul este o aglomerare ai cărei locuitori lucrează, de regulă, în domeniul terțiar.

O grupare importantă a orașelor se realizează în raport cu funcțiile lor:

- orașe comerciale;
- orașe culturale;
- orașe balneoclimaterice;
- orașe-porturi;
- orașe cu funcții administrativ-politice.

În funcție de teritoriul pe care îl organizează, există:

- orașe locale;
- orașe regionale;
- orașe naționale;
- orașe internaționale.

Marile aglomerări urbane beneficiază de un regim legal propriu.

În ierarhia urbană, se pot identifica șase niveluri principale:

- metropolele naționale și internaționale sunt la nivelul superior al ierarhiei urbane. Ele dispun de cele mai înalte funcții, printre care funcția de capitale politice naționale (Viena, Budapesta, București etc.). În Germania, sunt reprezentative capitalele marilor landuri occidentale și metropolele Berlin, Hamburg, Frankfurt;
- megalopolisurile – orașe cu peste zece milioane de locuitori;
- centrele urbane regionale sunt metropole regionale dotate cu funcții de alt nivel;
- aglomerările secundare regrupează aglomerări și mari orașe care funcționează drept capitale subregionale;
- centrele urbane intermediare dispun de funcții administrative și de servicii de nivel intermediar (prefectură, diverse servicii, instanțe etc.);
- centrele urbane elementare cu funcții minore.

La nivelurile superioare ale acestei scări de mărime se află **metropolele**.

Este destul de greu de stabilit nivelul de la care un oraș își capătă statut de metropolă. Dacă se pleacă de la etimologie (din greacă: meter = *mamă* și polis = *oraș*, respectiv orașul care are grijă de celelalte), atunci calitatea de metropolă apare în momentul în care un oraș își dezvoltă suficient funcțiile politice, încât să poată ajunge la un rang ierarhic superior, de unde să poată juca un rol decizional important într-un sistem urban. În prezent însă, odată cu descentralizarea atribuțiilor politice, mult mai importantă apare pentru un oraș calitatea sa economică, puterea sa de a atrage și de a emite fluxuri comerciale, financiare și informaționale, de a crea și difuza în teritoriu diferite tipuri de inovații.

2. Rețeaua de așezări din România

Toate așezările se prezintă ca o rețea, cu legături multiple între ele și teritoriu. De aceea, este mai potrivit să privim această rețea de interdependențe ca pe un sistem, și anume să vorbim despre și să operăm cu ideea de **sistem de așezări**, în care putem descifra mai ușor ierarhiile și legăturile dinamice.

Rețeaua națională de localități este compusă din localități urbane și din localități rurale, ierarhizate pe ranguri.

Potrivit Legii nr. 351/2001, ierarhizarea localităților pe ranguri este următoarea:

- a) rangul 0 – capitala României, municipiu de importanță europeană;
- b) rangul I – municipii de importanță națională, cu influență potențială la nivel european;
- c) rangul II – municipii de importanță interjudețeană, județeană sau cu rol de echilibru în rețeaua de localități;
- d) rangul III – orașe;
- e) rangul IV – sate reședință de comună;
- f) rangul V – sate componente ale comunelor și sate aparținând municipiilor și orașelor.

Trecerea localităților de la un rang la altul se face prin lege, la propunerea consiliilor locale, cu consultarea populației prin referendum și a instituțiilor implicate, în condițiile legii, cu respectarea principalilor indicatori cantitativi și calitativi minimali.

Principalii indicatori, elementele și nivelurile de dotare prevăzute de lege pentru ierarhizarea localităților urbane și rurale vor sta la baza criteriilor de stabilire a impozitelor și taxelor.

În zonele lipsite de orașe pe o rază de 25-30 km, guvernul, cu participarea autorităților administrației publice locale, va avea în vedere modernizarea unor localități rurale cu rol de servire în zona de influență și declararea de noi orașe, promovând programe speciale de coparticipare la susținerea financiară a dezvoltării instituționale, necesare în vederea înființării acestor noi orașe.

În vederea dezvoltării echilibrate a teritoriului din zona capitalei României și a municipiilor de rangul I, unitățile administrativ-teritoriale de bază din aceste zone se pot asocia într-un parteneriat voluntar în scopul înființării de zone metropolitane aferente spațiului urban. Asocierea contribuie la întărirea complementarităților între aceste unități și factorii de decizie interesați în dezvoltarea teritoriului.

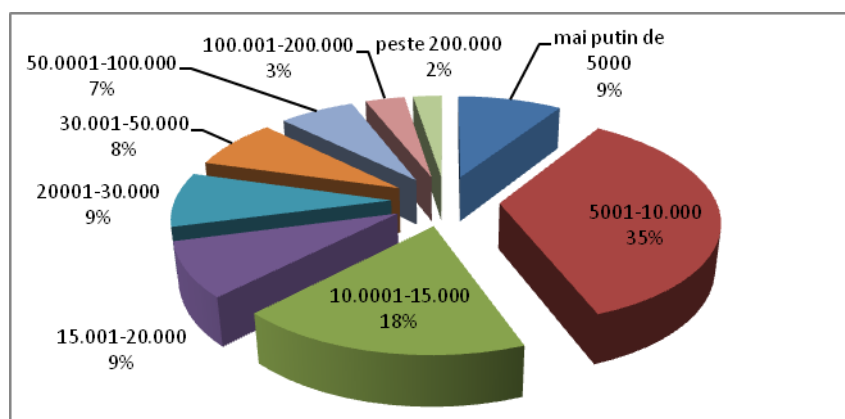
Zonele metropolitane funcționează ca entități independente fără personalitate juridică. Zonele metropolitane pot funcționa pe un perimetru independent de limitele unităților administrativ-teritoriale, stabilit de comun acord de autoritățile administrației publice locale.

Asociația zonei metropolitane, cu acordul consiliilor locale și cu consultarea populației în condițiile legii, în a căror rază teritorială s-a constituit, adoptă programul de dezvoltare a zonei.

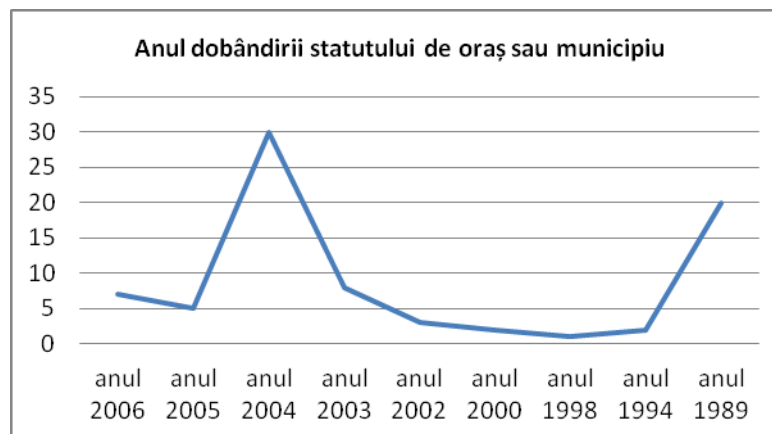
În vederea optimizării evoluției marilor aglomerări urbane, prin lege se pot înființa în cadrul acestora zone de dezvoltare. Legea va prevedea perimetrul, durata de funcționare, cadrul instituțional de administrare, precum și facilitățile acordate.

3. Orașele din România

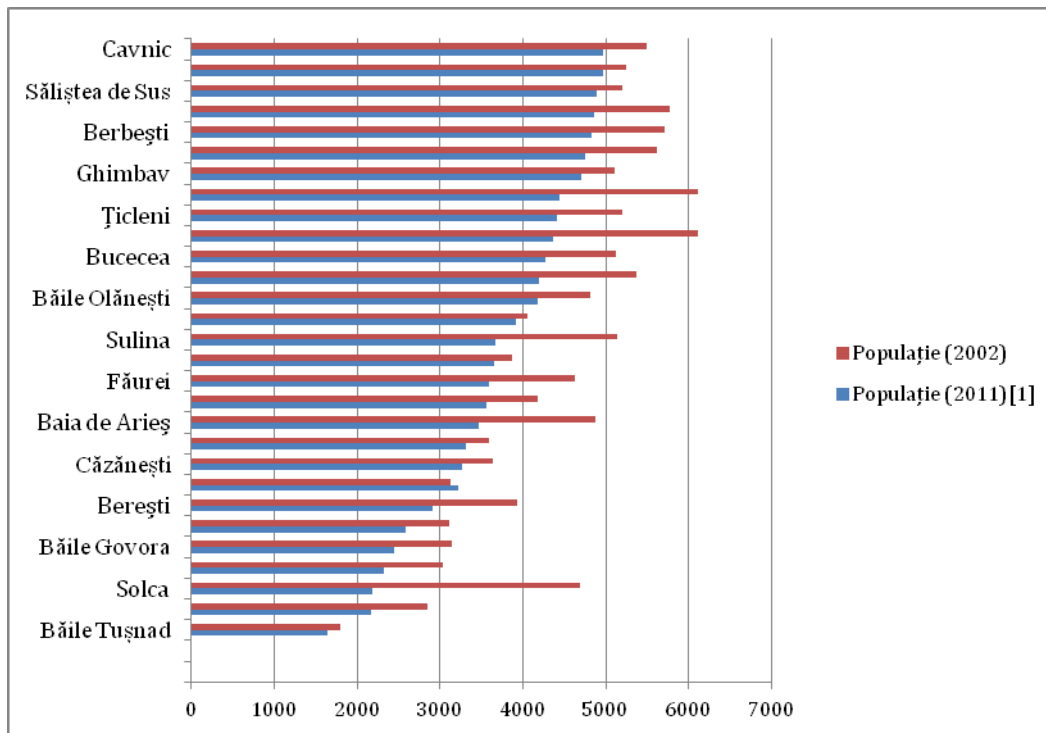
În România există 320 de orașe, dintre acestea 12 fiind municipii de rang I și 94 municipii de rang II. 29 de orașe au mai puțin de 5.000 de locuitori și alte 111 au între 5.000 și 10.000 de locuitori. Așadar, 44% din orașe au sub 10.000 de locuitori.

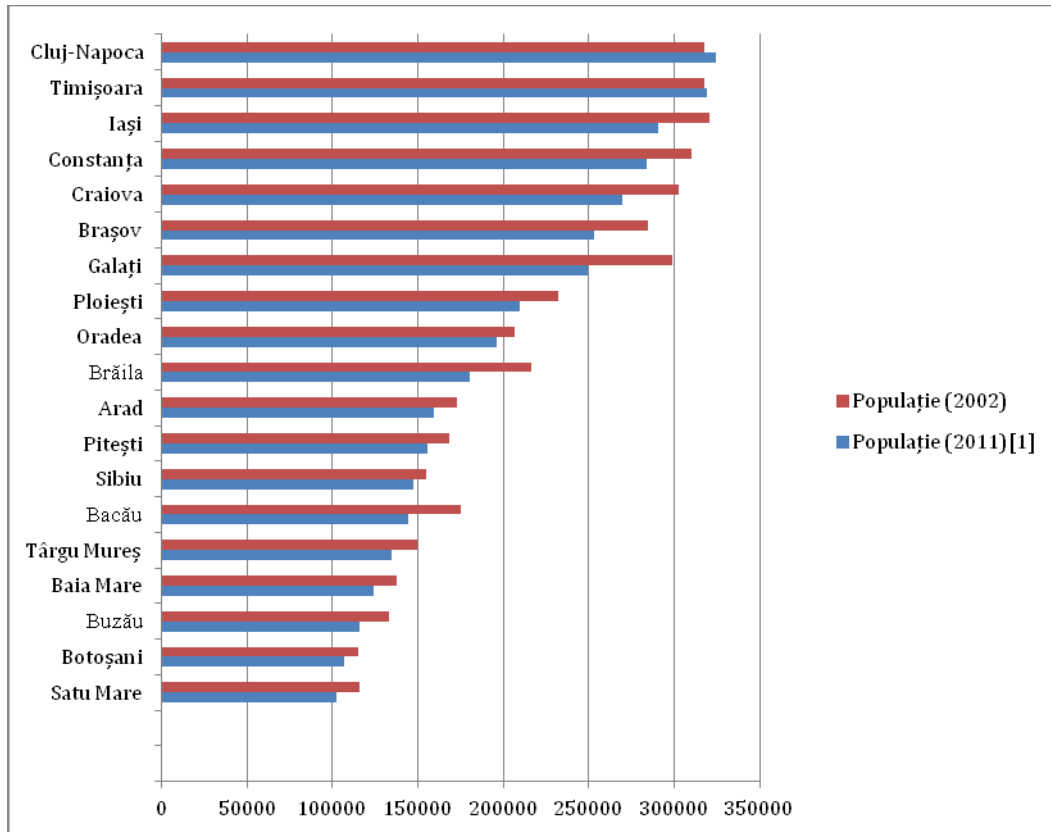
55 de localități au dobândit statutul de oraș sau municipiu după anul 2000, cele mai multe (30) în anul 2004.

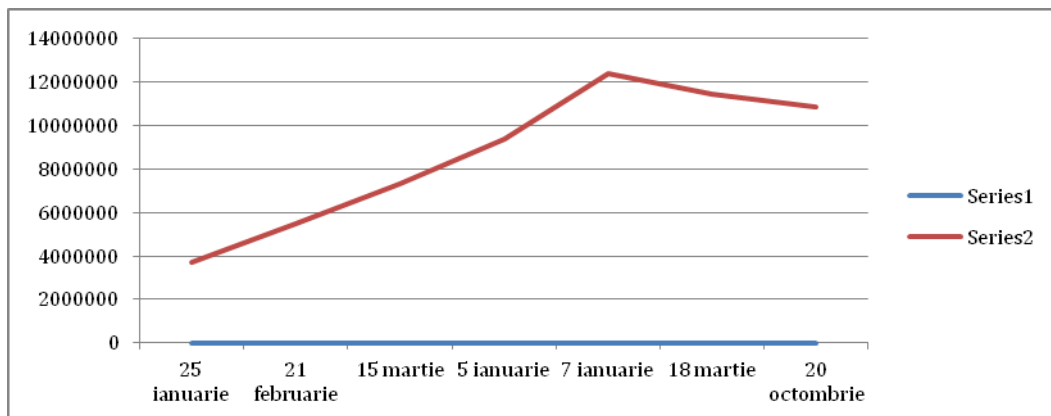
Pentru majoritatea orașelor mici, dar și a celor mari, de peste 100.000 de locuitori, populația a scăzut în intervalul 2002-2011, iar pentru orașele de 10.000-30.000 de locuitori a crescut, asistând de fapt la o migrație a populației din localitățile mici și mari către cele mijlocii. Scăderea numărului de locuitori pentru orașele mici este însoțită de declinul economic al localității.

Grafic – evoluția populației în intervalul 2002-2011 pentru orașele mici

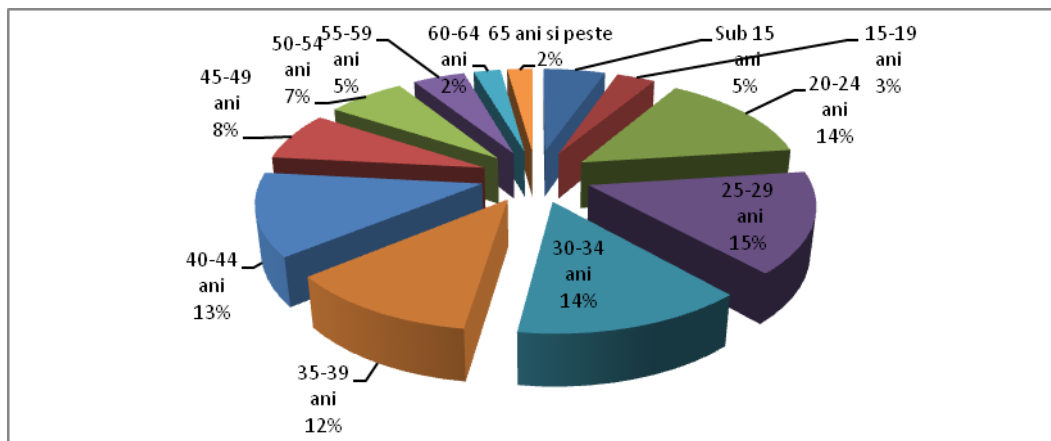

Grafic – evoluția populației în intervalul 2002-2011 pentru orașele mari

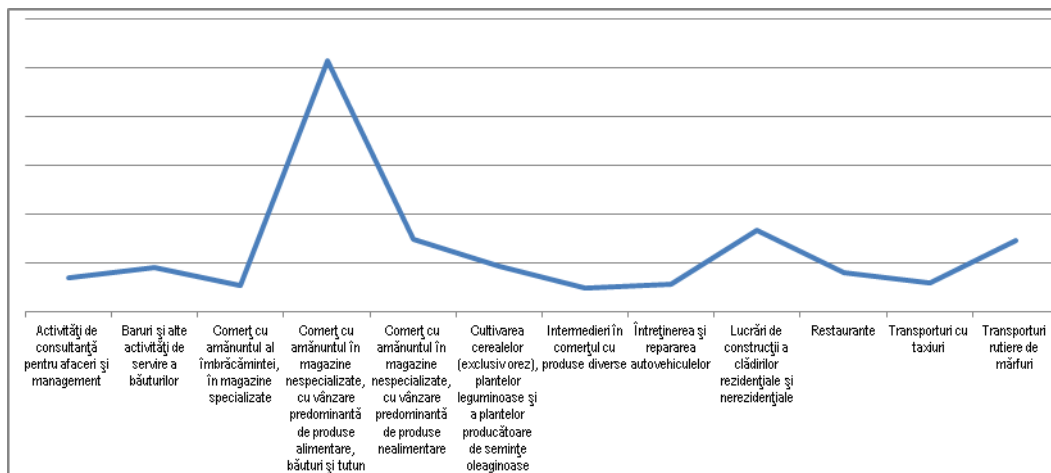

Per ansamblu, se constată o scădere a populației din municipii și orașe în intervalul 2002-2011.

134.363 de persoane din orașe și municipii sunt temporar plecate din țară. Structura acestei categorii este următoarea:

În ceea ce privește mediul de afaceri, în orașele din România funcționează în medie 1.230 de societăți comerciale (una la 27 de locuitori, față de una la 46 de locuitori în mediul rural), la care sunt angajate în medie cinci persoane. Domeniile de activitate majore pentru societățile comerciale sunt următoarele:

Există o importantă activitate în domeniul agricol, majoritatea orașelor având o suprafață însemnată de intravilan și teren agricol (ex. Amara, jud. Ialomița – peste 4.000 de hectare de teren agricol). De altfel, sunt orașe care au în componență sate, cu o structură economică specifică mediului rural, dar care nu sunt luate în calcul în statistica rural-agrară și nu au acces la surse de finanțare destinate nici mediului urban, nici mediului rural.

În ceea ce privește problemele de mediu, tipuri de poluare, se constată că declinul economic a redus și potențialele surse de poluare. Astăzi, principala sursă de poluare a aerului o reprezintă traficul rutier, mai ales că majoritatea orașelor nu au rute ocolitoare, iar în ceea ce privește poluarea solului și a apelor de suprafață, principala sursă este reprezentată de deversări casnice și depozități necontrolate de deșeuri casnice, în contextul unei organizări neadecvate a serviciilor de colectare a deșeurilor menajere.

Rețeaua de drumuri este bine reprezentată din punct de vedere cantitativ, existând o rețea importantă de drumuri europene, naționale, județene, orașenești. Majoritatea acestora, adică 70%, sunt acoperite cu asfalt și 20% cu piatră. Diferența de 10% o reprezintă drumurile acoperite cu piatră cubică, beton sau pământ.

În proporție de 98%, orașele din România au servicii de alimentare cu apă și canalizare, dar care acoperă doar parțial suprafața locuită. Toate orașele sunt dotate cu instalații de iluminat public, care funcționează în medie opt ore pe zi și acoperă cel puțin 60% din suprafața intravilană.

Concluzii

Aparent, majoritatea populației din România locuiește în orașe. Practic, în ultimii ani, am asistat la o urbanizare forțată, fără a exista în toate cazurile dotările minime necesare pentru dobândirea statutului de oraș sau municipiu. Declinul economic, migrarea forței de muncă, subfinanțarea și incapacitatea autorităților locale de a atrage finanțări prin proiecte, lipsa finanțărilor pentru orașele sub 10.000 de locuitori, comportamentul agrar și economia agrară sunt doar câteva dintre problemele cu care se confruntă orașele românești. Dorim o evaluare anuală a stării orașelor dintr-o perspectivă din ce în ce mai complexă, fundamentată pe un număr sporit de indicatori și sperăm la o ameliorare a stării generale a acestora, astfel încât să asigure bunăstare pentru locuitori și atractivitate pentru dezvoltarea și atragerea de investiții. Orașele trebuie să devină poli de creștere.

Bibliografie

Dincă, D., Dumitrică, C. (2011), *Dezvoltare și planificare urbană*, Editura Prouniversitaria, București

Ionașcu, G. (2004), *Dezvoltarea și reabilitarea așezărilor umane din România*, Editura Tempus, București

Legea nr. 351/2001

Recensământul populației, 2011